

**Znamo da je ljevica u Hrvatskoj
potpuno minorna, SDP je u
potpunom rasulu, a pitanje je
koliko uopće ima pravih ljevičara
u Hrvatskoj, kaže nam glumac**

ISTINSKIM BRANITELJIMA GADI SE TO ŠTO PROIZVODE ZABRANITELJI I PREZIRU NJIHOVE POKUŠAJE DA NAPLATE SVOJ BRANITELJSKI STAŽ

Razgovarala: NINA OŽEGOVIĆ

U ZKM-u 17. listopada premijerno će biti izvedena predstava 'Max, Mischa i ofenziva Tet', nastala prema istoimenom romanu od tisuću stranica norveškog pisca Johana Harstadta. Predstavu režira Ivica Buljan, a u njoj čak četiri značajne uloge igra Milivoj Beader, rasni kazališni i filmski glumac, te dragovoljac 113. šibenske brigade

Nastavak na sljedećoj stranici →

Neke braniteljske udruge traže od čelništva u Splitu kompletan uvid u financiranje kulture, zahtijevaju

Zadnjih godina ostvario je zapažene role u mnogim predstavama, od "Hinkemanna" Igora Vuka torbice, preko "Pada" Mirana Kursa pa do "Braće Karamazovi" Olivera Frlića i "Anđela od leda" Árpáda Schillinga i postao svojevrsni zaštitni znak tog kazališta. S Beaderom razgovaramo o predstavi, ali i o zabraniteljskom ljetu te slučajevima festivala u Benkovcu, Šibeniku i Velikoj Gorici, a naravno i o Thompsonu i pozdravu ZDS, sramotnoj hrvatskoj ljevici i patriotizmu koji se masno naplaćuje.

Express: Monumentalni roman 'Max, Mischa i ofenziva Tet' Johana Harstadta ima tisuću stranica i otvara mnogo tema. Na koje ste motive stavili naglasak, koja ste pitanja otvorili?

Adaptacija mladog dramaturga Vida Hribara je izvrsna, ali kako je to doista ogroman materijal od tisuću stranica, s mnogim temama, motivima i likovima, ponekad nam se činilo kao da ulazimo u prašumu. U predstavi je naglasak stavljen na izdomiculavanje i emigrantstvo Norvežanina u New Yorku, ali istodobno je to priča o ratu, zatim o kazalištu i umjetnosti, ali i o ljubavi. Glavni lik je Max, kazališni redatelj koji napušta Norvešku i dolazi u New York, a ja igram četiri lika - dva emigranta Armenca i Indijca, koji žive u New Yorku, ali cijelo vrijeme sanjaju o Armeniji i Indiji, zatim Maxovog djeda i zanimljivu ulogu američkog umirovljenika, vijetnamskog veterana koji je nakon rata cijeli život prodavao osiguranja za automobile. Tema Vijetnama je iznimno važna linija u predstavi; od prvog obiteljskog emigranta, strica, koji je nakon dolaska u Ameriku otišao u rat u Vijetnamu kako bi dobio američke papire, preko rušenja newyorških tornjeva do terorističkih napada. Bavimo se i traumama koje je rat ostavio na vijetnamske veterane. Predstava je kompleksna jer zahvaća čitav niz značajnih tema.

Express: Koje se paralele mogu povući između Harstadtova romana, odnosno, Buljanove predstave, i našeg vremena, osobito situacije u Hrvatskoj?

Kad se sagledaju događaji u svijetu, od Putina do Trumpa, od rata u Ukrajini do Gaze, vidimo da roman korespondira s našim vremenom jer obrađuje i danas vrlo aktualne teme, od PTSP do raspada obitelji. Priča o PTSP je počela nakon vijetnamskog rata i proteže se kroz sve ratove do danas, a prisutna je i kod nas. Tema emigracije je aktualnija nego ikad. Tisuće mladih napustilo je Hrvatsku u potrazi za boljim životom, obitelji se raspadaju itd. Predstava udara u želudac i mislim da će gledatelji s lakoćom prepoznati sličnosti između tema u predstavi i situacije kod nas.

Express: Kako vi kao branitelj dragovoljac 113. šibenske brigade komentirate

SANJIN STRIČAK/PIXSELL

A što reći za Thompsonove i Anušićeve izjave da su se u ratu hrabro pozdravom ZDS? Pa ja bih se prije ubio nego se hrabrio tim pozdravom, kaže nam

događanja tijekom ljeta kada su zabranitelji pokušali preuzeti kontrolu nad hrvatskom kulturom i određivati tzv. podobnost kulturnih projekata, tražeći zabranu festivala 'Nosi se' u Benkovcu pod vodstvom stanovitog Gende čija kći pjeva Cecine pjesme?

Okidač za te događaje bio je Thompsonov koncert u Zagrebu. Nakon toga je sve krenulo. Ja sam kao dragovoljac od 1991. godine zgrožen ponašanjem braniteljskih

udruga i tih zabranitelja od kojih mnogi nisu bili s nama dragovoljcima u prvim redovima. Da jesu ne bi ovakvim zabranama sramotili Domovinski rat. Mi smo se borili za slobodu, demokraciju i slobodu javnog mišljenja, a ponašanje zabranitelja i njihovi zahtjevi su u totalnoj suprotnosti protiv svega za što smo se mi zalagali. S druge strane, ti zabranitelji nisu uopće gledali predstave protiv kojih se bune, kao što je Frlićeva "Mrzim istinu". Nisu uopće upućeni u njegov rad, jer da je itko od tih zabranitelja pogledao ijednu njegovu predstavu, znao bi da je on vrlo kvalitetan redatelj. On trenutačno režira Flaubertovu "Madame Bovary" u stockholmskom Dramatenu, najvažnijem švedskom dram-

jevajući da se ne odobre novci projektima koji tobože blate domovinu. Time se samo sije strah

skom kazalištu, koje mu je već ranije širom otvorilo vrata, kada je postavljao "Zločin i Kaznu" Dostojevskog. Također, jedva čekamo da ponovno dođe u ZKM-u gdje će ove sezone režirati "Vještice iz Salema". Jako volimo s njim raditi, a i ravnateljica ZKM-a je stala uz njega u povodu slučaja Benkovac. Zahtjevi branitelja, te zadiranje u umjetnost određivanjem sloboda umjetničkog izražavanja, apsolutno je neprihvatljivo. Da sam bio na Arasovom mjestu ne bih im popustio. Sad su otišli i korak dalje. Neke braniteljske udruge traže od čelnštva u Splitu kompletan uvid u financiranje kulture, zahtijevajući da se ne odobre novci projektima koji tobože blate domovinu. Time se samo sije strah što se potvrdilo na festivalu "Ogleda" u Velikoj Gorici, kada su se organizatorice i kustosice prepale i same otkazale taj festival. To je njihov cilj: širiti atmosferu straha među ljudima, pogotovo kad su u pitanju žene. Tim alfa mužjacima očito je lakše bildati patrijarhalne mišice na ženama, kao što im nije problem svakodnevno mlatiti i ubijati žene diljem Hrvatske.

Express: Povijest nas uči da u kriznim vremenima vlast traži krivca, tj. neprijatelja ili žrtveno janje, kako bi prikrila pravo stanje stvari. Je li to primjenjivo na sadašnju situaciju u Hrvatskoj?

Nema više para od EU i sve je pokradeno u pljački, koju je HDZ na čelu s Tuđmanom započeo još početkom '90-ih. Ovo što se događa samo je nastavak njegove politike. Znamo njegove izjave o Srbima, znamo sve o provalama u srpske stanove i o nekim zločinima hrvatske vojske, a znamo i da se sve to zataškavalo. Takve stvari se kod nas periodično ponavljaju još od 1990. godine. Sjetimo se paljenja Ferala i dolaska branitelja na benignu predstavu "Krovna udruga" Ante Tomića i Ivice Ivaniševića u splitski HNK za vrijeme mandata Mani Gotovac, kada smo morali imati zaštitare. Tada sam po prvi put vidio strah kod kolegica i nekih kolega. I prije deset godina, kad smo u ZKM-u radili "Pad" Mirana Kurspahića, morali su nas štititi zaštitari. Tko zna bi li festival "Fališ" bio održan u Šibeniku da iza njega nisu stali šibenski gradonačelnik i šef policije. Drago mi je da su na otvorenju festivala "Fališ" bila i dva naša zapovjednika. Leon Lučev, također dragovoljac, i ja, reagirali smo na sve te događaje, a znam pouzdano da velik dio naše 113. šibenske brigade ne podržava zabranitelje i njihove zahtjeve. Moji prijatelji heroji iz moje šibenske ali i splitske brigade, koji su izašli čista obraza iz rata i koji nikad nisu bili ni u jednoj udruzi, nikad nisu tražili niti dobili nikakve beneficije. Mislim da se istinskim braniteljima gadi to što proizvode zabranitelji i da preziru njihove pokušaje da naplate svoj braniteljski staž. Poznato je da su braniteljske udruge poli-

tički projekti i da je to ekipa koja je mahom sklona HDZ-u, koji ih pritom i financira. Pitam se zašto te udruge nikad nisu prosvjedovali protiv pljačke u privatizaciji, koja je započela u vrijeme Tuđmana i traje do danas? Ili protiv dr. Rotimu koji ima tri stana na potezu od Vinogradske do Ulice grada Mainza? Sve ovo što se sada događa posljedica je te pljačke u devedesetima.

Express: Biste li se složili s izjavom Zdravka Zime, savjetnika predsjednika države, da je vladajuća stranka pretvorila Hrvatsku u leglo ksenofobije, nacionalizma, ustaštva i šovinističke isključivosti, koju je izgovorio još prije punih 20 godina? Je li danas bolje ili gore?

Sve što je Zima rekao stoji i danas, ali su stvari još ekstremnije. U Bogovićevoj su se dan prije Thompsonovog koncerta pjevale ustaške pjesme, a uhapšeno je samo pet ljudi od 500 tisuća koliko je bilo, kako kažu, na koncertu. U Bogovićevoj je bio i after party i tko zna što se tada pjevalo. Zbog toga mi normalni ljudi nismo izlazili u grad dva dana. A što reći za Thompsonove i Anušićeve izjave da su se u ratu hrabрили pozdravom ZDS? Pa ja bih se prije ubio nego se hrabrio tim pozdravom! Najgore

na Hipodromu bio veliki koncert ljubavi.

Express: Kako objašnjavate potez premijera Plenkovića, koji je na probu Thompsonova koncerta doveo sinove s argumentacijom da vole njegove pjesme? Thompsonov koncert je bio politički projekt, kao što je i sam Thompson od početka politički projekt, prvo Ivica Pašalića, a danas desnice. Kad vidimo koliko je ljudi iz Vlade bilo na njegovom koncertu, jasno je da to više nema veze s glazbom. Pritom nitko ne spominje Thompsonovu zaradu od tog koncerta, dok se istodobno hvali sramotna parada kiča s gospama i mačem na nebu. Sjetimo se samo kako je uzeo 500 tisuća njemačkih maraka od Sanadera samo da ne pjeva za HSP u kampanji za parlamentarne izbore 2007. godine. S druge strane, Thompson se u pjesmama stalno referira na rat i Jugoslaviju, a u korijenu tih pjesama zapravo je potreba desničara, ne samo kod nas nego i šire, za stalnim bogaćanjem i zadržavanjem pozicije moći i vlasti. To je patriotizam koji se masno naplaćuje. Kad sam 1992. godine izašao iz rata kao dragovoljac, rekao sam sam sebi da hoću što prije zaboraviti taj užas i pakao i početi normalno živjeti. Rat smo dobili,

Poznato je da su braniteljske udruge politički projekti i da je to ekipa koja je mahom sklona HDZ-u, koji ih pritom i financira. Pitam se zašto te udruge nikad nisu prosvjedovali protiv pljačke u privatizaciji

od svega je što su sve to amenovali gospoda Plenković i Androković, što nikome ne smeta što u Saboru kojekakvi opskurni likovi izviču ZDS i što se na primitivan način sotoniziraju žene koje se protive tom pozdravu, kao i one koje su žrtve nasilja. Svi znamo što je bila NDH i koja je razlika između ustaša i partizana, također nitko ne negira partizanske zločine na Golom otoku i Bleiburgu, no Jugoslavije nema već 35 godina. Ali ona i dalje živi u glavama tih zabranitelja i njima sličnih, koji sada koriste najgore staljinističke i subnorovske metode kako bi realizirali svoje ciljeve. Moj prijatelj Damir Čučić, redatelj našeg filma "Pismo čači", rekao je da bi svi naši političari, da se ponovno zapuca, u roku od pola sata, na čelu s Jandrokovićem i Hasanbegovićem, bili na Bregani, kao što su bili i 1991. godine. Onima koji ne znaju povijest preporučio bih da pogledaju film "Djeca Kozare", koji Lordan Zafranović upravo završava, da vide i shvate što je zaista bila NDH. Zato mi je zlo kad Hasanbegović, koji se svojedobno slikao s ustaškom kapom na splitskoj rivi što je valjda bio njegov doprinos ratovanju, izjavljuje da je Thompsonov nastup

gotovo pola milijuna Hrvata se iselilo, Srba više nema, nema više ni domaćih kukumara, paradajza, krumpira i kupusa, a bogami nema niti tvornica. Pa kome normalnome treba ta priča 35 godina nakon rata nego desnici? Zato je sramotno što se zataškavaju lopovluci oko Thompsonove zgrade u Splitu, kao što je sramotno što DORH tuži novinarku koja je razotkrila taj lopovluk.

Express: U javnost se stalno gura dvostruka konotacija pozdrava ZDS, s objašnjenjem da ustaški ZDS nije jednak onom pozdravu koji su u Domovinskom ratu koristili HOS-ovci? Kako to tumačite? Anto Đapić je nedavno izjavio da je HOS direktno preuzeo pozdrav ZDS od ustaša, dakle, nema dvojbi. HOS je 1991. bio minorna, mala skupina ljudi i ne bi smio biti nikakvo mjerilo. Nitko od moje ekipe u šibenskoj brigadi nije vikao Za dom, kao ni moji prijatelji iz 4. splitske brigade, niti je odzdravljao sa Spremnim. U filmu "Djeca Kozare" gdje igram upravitelja Jasenovca Ljubu Miloša, ustaše stalno pozdravljaju sa ZDS, a nakon tog pozdrava kolju i vješaju ljudi.

Nastavak na sljedećoj stranici →

Tko je od nas normalnih ljudi ikome prijetio smrću? Vidim samo obrnutu situaciju

Prije snimanja tog filma proučavao sam povijesne dokumente u kojima je jasno zabilježeno da su Maks Luburić i Ljubomir Miloš ubijali žene i djecu. Ja u filmu oblačim bijeli doktorsku kutu i glumim da sam doktor, a zatim ubijam djecu. No kod nas se u školama od devedesetih počelo s povijesnim revizionizmom pa danas imamo porast neoustaštva i nasilja, i samo nam fali da nam se dogodi novi Luka Ritz. Mislim da ZDS ne može imati nikakvu dvostruku konotaciju jer se točno zna što je bila NDH i što je značio taj pozdrav. Pozdrav ZDS jednostavno treba zabraniti i uvesti sankcije, kao što postoje u Austriji i Njemačkoj.

Express: Već ste dva puta spomenuli novi film Lordana Zafranovića, koji je izjavio da će "Djeca Kozare" izazvati polemike pa bi zato htio da se prvo prikaže na nekom festivalu, primjerice, u Berlinu. Zašto bi taj film mogao izazvati kontroverze?

Kako film o Jasenovcu neće izazvati kontroverze, kada ovaj naš Institut za povijest, a posebno Hasanbegović, negira notorne povijesne činjenice i kad se blagonaklono gleda na ustaški pozdrav ZDS? Mislim da će film izazvati veliku buku. Seriju će vjerojatno prikazivati RTL ili Nova TV, no nisam siguran da će se film distribuirati po Hrvatskoj. Dodatni problem bit će sam Lordan Zafranović. Nitko se neće sjetiti da je on otišao iz Hrvatske upravo zbog dokumentarca o Jasenovcu, da ga je Tudman stavio u svoju knjigu "Bespuća...", da je proglašen nacionalnim izdajnikom i da je pod prijetnjama smrću otišao u Pariz, a zatim u Prag. Također se nitko neće sjetiti da su različiti Zafranovićevi projekti padali sedam, osam puta na natječajima HAVC-a. Uz to, glavni argument za napade vjerojatno će biti podatak da je njegov scenarij prošao na natječaju u Beogradu, bez obzira što je tamo dobio male novce. A pritom nitko neće spomenuti da je scenarij za "Djeca Kozare" napisao još 1987. godine Arsen Diklić, veliki jugoslavenski scenarist, koji je bio scenarist nagrađenih Bauerovih filmova "Zimovanje u Jakobsfeldu" i "Salaš u malom ritu". Zafranović nikome nije podilazio i napravio je pošten umjetnički film koji nadilazi granice Hrvatske i Srbije. To nije film o svim Hrvatima nego o ustašama i o tome što je zlo i kako ono nastaje. A to su bili ljudi kao mi koji su postali psihički bolesnici. No, ja sam potpuno miran, kao i Leon Lučev i Rene Bitorajac, koji su također sudjelovali u filmu, i ne plašim se budućih reakcija.

Express: Zadnji slučaj otkazivanja odnosi se na velikogorički festival 'Ogleda', koji su same organizatorice otkazale, priznavši da je razlog bio strah od recepcije Labrovićevog performansa 'Zastave svih zemalja ujedinite se'. Što je

tu bilo sporno?

Tu ništa nije sporno. Labrović je moj najbolji prijatelj, koji je zbog reakcija na neke svoje radove, između ostalih i na one vezane za Bandića, otišao iz Hrvatske. Zbog tih reakcija ispada da je on neka crna ovca i provokator. Jasno je da otkazivanje festivala Ogleda u Velikoj Gorici ima korijen u onoj sramotnoj objavi vodstva HDLU-a, koja je ostavila svoje članove umjetnike na vjetrometini upozorivši ih da paze što rade i govore. Drugim riječima, da ne provokiraju! To nije od jučer. Kad su branitelji došli na Frlićeve predstave u splitskom teatru, ministrica Obuljen je izjavila da je to zato što on provocira. Pa umjetnost mora provocirati! Nema umjetnosti, ni filma niti kazališne predstave, koja nije politična. Ali nitko ne smije zadirati u slobodu umjet-

Moj prijatelj Damir Čučić, redatelj našeg filma 'Pismo čači', rekao je da bi svi naši političari, da se ponovno zapuca, u roku od pola sata, bili na Bregani, kao što su bili i 1991. godine, kaže nam

ničkog izražavanja. Ako čelništvo HDLU-a objavi takav proglas onda zabranitelji i organizatori festivala dobivaju dodatne argumente.

Express: Zabraniteljsko ljeto je zaokruženo s dvije opasne poruke, ispisane na fasadi kuće Miljenka Jergovića, od kojih je druga 'Naša država, naša pravila' posebno indikativna. Kako tumačite da je šačica zabranitelja uzela sebi za pravo da odlučuju što je prihvatljivo, a što neprihvatljivo u hrvatskoj kulturi?

Jučer su te poruke upućene Jergoviću, a sutra mogu biti upućene Karakašu ili bilo kojem drugom piscu ili umjetniku. I u tom

slučaju spominjale su se tobožnje provokacije s lijeve strane političkog spektra, pa ispada kao da su ti ljudi to i zaslužili. Znamo da je ljevica u Hrvatskoj potpuno minorna, SDP je u potpunom rasulu, a pitanje je koliko uopće ima pravih ljevičara u Hrvatskoj. Ta sramotna stranka dosta je pridonijela ovoj situaciji. Ako Jandroković, Anušić i ostali članovi naše Vlade podržavaju ZDS i ništa ne poduzimaju u slučaju prijetnje piscima, onda ta šačica zabranitelja preuzima javni prostor i postavlja svoj model vrijednosti i ponašanja, koje sadrži i prijetnje smrću. Tko je od nas normalnih ljudi ikome prijetio smrću? Vidim samo obrnutu situaciju. Svako malo čujem da je netko tko kritički govori protiv HDZ-a ili Thompsona dobio prijetnje smrću. Organizatoricama u Velikoj Gorici sigurno je prijetio netko od zabranitelja iz Benkovca! Kod nas ima previše šutnje, straha i zabijanja glave u pijesak, što je dovelo do toga da oko 50 posto ljudi ne izlazi na izbore.

Express: Poznato je da se kultura još od davnina koristila za promicanje određenih ideja i ideologija što je najviše došlo do izražaja tijekom Drugog svjetskog rata, kad se putem umjetnosti promovirao nacizam. Što bi trebalo učiniti Ministarstvo kulture i medija, a što mi možemo učiniti?

Vidim da je sakupljeno puno potpisa u petici poslanoj Ministarstvu kulture i medija, ali nisam siguran da će ta institucija reagirati na pravi način. Vjerojatno će se nešto kurtoazno izjaviti, a napadi i prijetnje će se nastaviti. Mislim da nisu dovoljne peticije. Zabranitelji su uvijek grupirani i bučni, jer ovdje kod nas ne prolazi pristojnost nego buka i galama, pa bismo se i mi trebali organizirati, posebno istinski branitelji, izlaziti na ulice i raditi kontra skupove. Jer ovo neće stati. Ako djeca u školi uče krive stvari stvorene povijesnim revizionizmom, ako se zatire antifašizam, ako se ne slavi 80-ta godišnjica oslobođenja od fašizma, ako se za Dan oslobođenja Zagreba govori da je to dan okupacije grada, onda to ukazuje da moramo agresivnije reagirati i snažnije se suprotstaviti tom valu. Jer oni neće stati! Oni će nastaviti i to će se na kraju pretvoriti u nasilje, od škola pa nadalje. Mi kao društvo imamo tisuće problema, od uništenog gospodarstva i poljoprivrede do niskog stupnja slobode govora, no to se gura pod tepih, a elita šuti jer ju boli don. Takvu situaciju koriste zabranitelji za promociju svojih ideja i zahtjeva. Političarima odgovara takva situacija, kao i dodvoravanje Thompsonu i braniteljima, kako bi ostali na vlasti i dalje pljačkali. Stvari su vrlo logične i jednostavne. Taj model funkcionira još od početka devedesetih, to je u njihovoj srži od početka samostalne Hrvatske.